

Janus Pannonius: Siratóének Anyjának, Barbarának halálára

Mért jajgassak? Friss gyászomra akadhat-e gyógyír?

Ó, de hisz édesanyám halt meg, a könnyem övé.

Hát az a nap keserű nap lesz míg élek a földön,

s bár keserű, mégis megmarad ünnepinek.

Virradjon rám messze, parázsló Líbia táján,

vagy Lycaonia zord égöve nyissa fölém.

Mert amikor csak pályáján megfordul a gyors év,

újjátépi sebem mindig a régi idő,

megríkatnak az emlékek, fölocsúdik a hálám,

sírjánál lerovom, jámbor, a tiszteletem.

Gyászom napja, decemberben tizedik te, figyeld csak:

mily tompák lesznek, mily szomorúk jegyeid.

Morcabbnak látlak majd, mint a ködülte, sötét éjt,

még ha sugárfényed folttalanul ragyog is.

Bár most sem csillog különös jókedvben az arcod:

végtisztességek gyász-feketéje szined.

Át nem látszó felhő rejti az égi tetőket,

lent meg a föld vastag ködbe takarva lapul.

Hogy temetésre-való az efajta idő, ki tagadná?

Nem jó, hogyha derűs nap süti a ravatalt.

*S ezt nem a déli esős széljárat hozta fölébünk,
együtt bánkódik bánataimmal a lég.*

*Ám te, ki legfőbb ellenségem vagy, te december,
mért zúdítasz rám, mondd, annyi goromba csapást?!*

*Hát nem volt-e elég elvenned jó Guarinómat?
Lám sebet ütsz ismét, új sebet ütsz szívemen!*

*Ó, te az év kétszer hat kölykéből az utolsó,
mennyire gyűlöl a Föld, mennyire gyűlöl az Ég!*

*Hisz te a fény kárára kinyújtod az éji sötétet,275
s kurtább ív-pályán hajtod a Nap lovait.*

*Renyhe fagyod szomorúan sínyli az összeaszott rög,
erdei lombátrat, réti füvet letarolsz.*

*Nem lakomázik a nyáj sem ilyenkor a zöld legelőkön,
nem csicserész a madár vígan az ág hűvösén.*

*Annak sincs oka más, hogy a pusztító török ádáz
talpa alá jég-út nő a vizek tetején.*

*Védőszellemeként tisztelt hajdanta az ember,
jobb lett volna, ha a síri világ teszi ezt.*

*Haj! botorul vádaskodom én, az idő sose vétkes,
hisz csak a föld-tengely pörgeti ránk az időt.*

Csillag-had rátok nyilván helyesebb haragudnom:

sorsot szabni elénk vagytok az ég tetején.

*Egyformán úrkodtok az életen és a halálon,
vagytok az alsóbb lét dolgainak gyökere.*

*Istenek, ártó csillagokat mért tűztetek égre,
mért fut a sok bolygó körben a boltozaton?*

*Nélkülük is fölfalja a biztos sír a halandót,
és a szegény testből úgyis elillan a lét.*

Hogyha csupán vesztünkre ragyognak a csillagok: inkább

egyszínű, puszta maradt volna az éteri táj.

Hasztalanul próbáltok megnyugtatni, barátok,

hagyjatok! egyszer még sor kerül erre talán.
Friss fájást szókkal nemigen szelidíthet az ember,
új seb a gyógyító kéz elől is menekül.
Én pedig úgy érzem, hogy kínom sokkal erősebb,
mintsem időmúlás tudna segíteni rajt.
És ha e gyötrődésem helyteleníti akárki,
s gyarló asszonyi szív dolgainak veszi csak,
nyilván nincs sejtelve a természet erejéről,
s arról, mennyi ilyent tettek a régiek is.
Marcius ott állt már hálátlan Róma határán,
s anyja siralmaitól büszke haragja csitult.
Messze Nyugatra futott Sertorius, úzve honából,
legfőbb gondja azért drága szülője maradt.
Szent súlyként hordozta az édest két fia vállon,
Etna gigásza mikor szórta-okádta tüzét.
Több lett, mint ama spártai ikrek, az argosi páros:
vinni kocsin szülejük hámba hajolt a nyakuk.
S nemcsak anyával bántak ilyenformán az elődök,
dajka is éppúgy megkapta a tiszteletet.
Ellenségtől vette Cajetát vissza a fríg hős,
egy Latium-beli part-rész a nevét viseli.
Romulus emlékünneppel tüntette ki Accát,
(farkasanyát bújtat, hitte a nép, ez a név).
Csillag lett Jupiter révén, mely etette, a kecske,
most is a kristály-ég boltjain ég nemesen.
Bacchus is így viszonzta a nimfák fáradozását:
a Bika szájában fénylenek ők tavaszon.²⁷⁶
Azt meg senki se mondja: kevésbé fáj a halála
annak, akit később vesz ki az Úr közülünk.
Őszintén érző nem számolgatja az évet,
s azt hiszi, hogy sohasem lesz öreg a szeretett.

Én téged, mert hatvanon onnan esett a halálod,
lelkem-anyám, emiatt tán ne sirassalak el?
Addig hordoztál méhedben magzatot, engem,
míg tízszer nem járt körbe az egyhavi hold.
Tán a nehéz vajudás kárt is tesz gyöngé hasadban,
hogya Junó akkor nem siet ágyad elé.
Aztán csöpp fiadat lágyan melledhez emeltesd,
számba erőltetted kedvesen emléidet.
Folyton ölelgetted, s méghozzá, minthacsak egykét,
rejtegetted, dajkált édesen édes öled.
Ó nem irigykedtek! Noha másik két fiad is volt,
drágábbnak láttál engemet egymagammat.
Jel van a gyermekben? Jósképesség az anyákban?
Vagy késő sarjat több szeretet melegít?
Majd amikor már biztos lábbal jártam a földön,
s ejteni már tisztán tudta a nyelvem a szót,
tüstént rá fogtál, tanulékonyt, a tudományra,
hogy ne fecséreljem otthon a napjaimat.
És ami hasznos a gyapjú hoz neked és a szövése,
tandíjként viszi el mind a te kis tanulód.
Még csak alig kezdtem kóstolni a szép-tudományba,
s jól bizonyítottam, hogy mit ígér a jövőm.
Bátyád akkor Olaszba utaztat: e távoli földön
gyűjtsem a tudnivalót, - annyi az óhaja csak.
Költségén meglaktam sorra Velence vidékét,
épp tizenegy évkört járt be eközben a Nap.
Mennyit vágyhattál e tömérdek időben utánam!
Mennyi öröm, féltés lepte be váltva szived!
Majd, hogy Itália végképp visszaadott a hazámnak,
s itt gyerekerőként főpapi szék fogadott,
hazámban töltöttes öregkorod, egyszerű módon,

*s jobban tetszett, mint bármily egyéb menedék.
Egyszer azon fáradtál, hogy kedvemre mivel légy,
máskor reszketegen fontad a lenfonalat.
Míg nem kezdte a Párka utolját sorsfonaladnak,
s nem számolta eléd a maradék napokat.
Összeszaladt a keserves hírre az árva rokonság,
annyi fehérnép, hogy már a szobákba se fért.
Sírtak a kislányok, gondjuk nemrég te viselted,
s egy-lányod készült ríva lefogni szemed.
Én meg az asszonyos ajkját higgadtan csitítottam,
színelte jókedvvel dugva a bánatomat.
Hogy gondommal fájdalmad jobban ne növeljem,
s látva szorongásom, hogy ne szorongj magad is.
Ám te anyám voltál még most is, e szörnyeteg órán,
édes a sír, mondtad, hisz fiad élve marad.
Már-már fátylasodó szemmel fürkészted az arcom,
s hűlő szád folyton súgta-motyogta nevem.
Ekkor: pillanat! és kisuhan jó lelked a légbe,
dermedt tagjaid otthagytá az ágy melegén.
Mért most mégy el, anyám, amikor jobb sorba jutottál?
Ó hiszen éppen most kellene élned, anyám!
Boldognak láthatsz, mert látod fölvirulásom,
s minden kényelmet meg tudok adni neked.
Gyámhugaid, kik még nem mentek férjhez idáig,
mennyire kívánnák támogató kezedet.
Ifjú éveiket ki ragyogja be széppel ezentúl?
Zsenge szüzességük pásztora, őre ki lesz?
Drága anyám, halld meg, milyen emlékművet ígérek:
nem tágas kriptát, nagyszerű műremeket,
s nem mauzóleumot, mely tömbjével kimagaslik,
sem csúcsos piramist, majdan alázuhanót,*

ám zsolotár-karokat, tömjént, búgó siratókat,
mikben reszketnek meg-megakadva a szók.
Gyászmeneted díszöltözötű csapatok vezetik be,
templomaink tornyán tiszta harang szava szól.
Gyertya-sorok lángjától csillog rengeteg oltár,
s érted sírnak föl szerte a rekviemek.
Én magam ünneplő papi köntöst öltve, sirodnál,
ott mutatok be, anyám, misztikus áldozatot.
Bár nincs kétségem, nyilván föl, a mennybe jutottál,
hogya a jámborokat várja örök jutalom.
Bűntelen éltél, példásan végezted a dolgod:
szolgáltál embert, s félted az Égi Atyát.
Végig hű voltál urad emlékéhez, a sirig,
nem kellett új-nász özvegyülésed után.
Férj nélkül kínlódtál, s húsz meg három esetben
hozta magányodban földre az őszt a Titán.
Így hát hajdan a római polgárok bizonyára
méltán tiszteltek volna erényeidért,
Meghaltál, s összhangban tetted az addigiakkal,
jó élet végén jó a halál maga is.
Mindent megcselekedve, amit rendeltek a dogmák,
földi bilincsektől menten a mennybe röpülsz.
És most, szent anya, égi lakó, áldjon meg az Isten,
s engemet, itt maradót élni segítsen imád.
Látjuk még, tudom én, egymást, ha a harsona fölzeng,
s mind a világegyetem sarkai visszaverik.
Addig aludjon tested békességgel a sírban,
és a nehéz kőlap könnyü legyen porodon.

(magyar fordítás: Csorba Győző)